

**A VAJDASÁGI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM ELŐZMÉNYEI,
MEGVALÓSULÁSA ÉS EREDMÉNYEI**
THE BACKGROUND, REALISATION AND ACHIEVEMENTS OF THE VOJVODINA
ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAM

Juhász Bálint

PhD hallgató

Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Enyedi György Regionális
Tudományok Doktori Iskola

E-mail: ifj.juhasz.balint@gmail.com

Összefoglalás

Gazdaságfejlesztés alatt olyan tudatos beavatkozást értünk, amely gazdasági folyamatok irányát, gazdasági változások mértékét hivatott befolyásolni. Magyarország kormánya 2016-ban a külhoni nemzetrészek megmaradását szolgáló gazdaságfejlesztési programot indított a Kárpát-medencében. A Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program jelenleg Magyarország legnagyobb határon túli gazdaságfejlesztési programja, amely úttörő a külhoni gazdaságfejlesztési programok megvalósítása terén, mintaként szolgál a hasonló külhoni programok megvalósításához.

Abstract

By economic development we mean conscious intervention that aims to influence the direction of economic processes and the extent of economic change. In 2016, the Hungarian Government launched an economic development program in order to strengthen Hungarian communities who are living beyond the borders of mother country in the Carpathian Basin. The Vojvodina Economic Development Program is currently the largest cross-border economic development program of Hungary, which is a pioneer in the implementation of foreign economic development programs and serves as a model for the implementation of similar foreign programs.

Kulcsszavak: gazdaság, mezőgazdaság, fejlesztés, (helyi) gazdaságfejlesztés, versenyképesség
JEL besorolás: O21, O38, O43, R10, R11
LCC: HD72-88

Bevezetés

A szülőföldön való boldogulás, mint nemzetpolitikai cél egyidős a magyar nemzet történelmének legnagyobb tragédiájával, a Nagy Háborút lezáró béke-diktátum okozta ország szakadással, minek következtében Magyarország elveszítette területének kétharmadát, s lakosságának egyharmadát. Az egyik napról a másikra (önhibájukon kívül) a megcsonkított Anyaország újra rajzolt határain kívül ébredt magyar közösségek a trianoni trauma óta keresik a választ arra a kérdésre, hogy hogyan lehet boldogulni, a megváltozott körülmények között a szülőföldjükön. A nemzeti önazonosság megőrzésének és a szülőföldön magyarként való boldogulásnak pillérei, alapértelmezésben az egyház, az oktatás, nyelvhasználat, tájékoztatás, művelődés (hagyományápolás). Azonban a megváltozott körülmények nem csak a fent sorolt területeken, hanem megélhetés vonatkozásában is, azaz gazdasági értelemben állította kihívások elé a határon túl élő magyarokat. Ezen állítás alátámasztásához elegendő megvizsgálni a történelmi Magyarország vasúthálózatának térképét (1. ábra), amelyről

számtalan ráható tényező, széles eszköztár jellemez, kijelenthetjük, hogy nem létezik megfelelően összefoglaló, általánosan elfogadott helyi gazdaságfejlesztési definíció. A különböző elméletek és irányzatok tengerében Mezei (2006) próbál rendet tenni, s definiál két fontos fogalmat: a fejlesztést, mint szigorúan minőségi javulást eredményező beavatkozást határozza meg, míg gazdaságfejlesztés alatt olyan tudatos beavatkozást ért, amely gazdaság folyamatok irányát, gazdasági változások mértékét hivatott befolyásolni. A helyi gazdaságfejlesztést elkülöníti a terület-, település-, regionális-, helyi-, közösség- és vidékfejlesztés fogalmától, elismerve hogy a fejlesztéshez kapcsolódó kulcsfogalmak között előfordulnak területi vagy funkcionális átfedések. A területfejlesztés a térhasználat tudatos irányítását jelenti, így az irányítási rendszerekhez hasonlóan területpolitikai, szabályozási, szervezeti/intézményi és az eszközöket tartalmazó alrendszerekből áll. Az alrendszerek konzisztenciája elengedhetetlen feltétele a rendszer hatékony működésének (Faragó L., 1994). A településfejlesztés „szűkebb értelemben a lakosság élete szempontjából jelentősebb beruházások hatásainak számbavétele és megvalósítása” (Enyedi, 2000 idézi: Farkas, 2006), tágabb értelemben pedig „a települési folyamatok befolyásolására irányuló koncepcióalkotó, tervezési és végrehajtási tevékenységek összessége” (Farkas, 2006). Regionális fejlesztés a régiók közötti egyenlőtlen fejlődés mérséklésére irányuló törekvések összessége, ilyen értelemben a területpolitika egyetlen területi szintre vonatkozó szegmensét képezi (Faragó L., 2001). A helyi fejlesztés tágabb fogalom, mint a helyi gazdaságfejlesztés, hiszen a gazdasági vetületen kívül magába foglalja a társadalmi, a demográfiai, a környezetvédelmi szempontokat is (Puljiz J., 2004). Kulcsár L. (1998), Budai-Sántha (2001) és Farkas P. (2006) szerint a vidékfejlesztést a területfejlesztés agrártérségekre jellemző alterületének tekinthetjük, olyan tevékenységek összessége, amely megteremti a vidéki térségek fenntartható fejlődését a vidék sajátosságainak megfelelően. A leginkább elterjedt szakmai meghatározás szerint a helyi gazdaságfejlesztés tudatos helyi közösségi beavatkozás a gazdasági folyamatokba a fenntartható helyi fejlődés érdekében (Lengyel I., 2010).

A területfejlesztési beavatkozások – a térségi erőforrások oldaláról – két alapvető megközelítésben tervezhetők. Az egyik esetben a hiányzó erőforrásokat kívülről pótoljuk, vagyis befektetőket telepítünk le a térségben, vagy jelentős támogatásokat adunk az ottani fejlesztésekhez. A másik esetben arra törekszünk, hogy feltárjuk a térség saját erőforrásait, és ezeket az erőforrásokat próbáljuk minél hatékonyabban hasznosítani, „képesévé tenni” erre a helyi szereplőket. Kézenfekvő, hogy a lakosság szükségleteit a helyi vállalkozások szolgálják ki egyre nagyobb mértékben. A területfejlesztési gyakorlatban ez a két megközelítés nem zárja ki egymást. A helyes megoldás e két logika az adott térség számára optimális ötvözetének alkalmazása. A helyi gazdaság egy település, mikro- vagy kistérség saját adottságai által motivált, ezeket az adottságokat fenntartható módon felhasználó, belső erőforrásainak mobilizálása által működtetett összehangolt akciók/tevékenységek, emberek, intézmények, anyagok, erőforrások és eljárások összessége (Czene Zs., 2010). Vajdaság, mint régió területi- és gazdasági fejlődése hasonló mértékben alapul az exogén és az endogén fejlődési formákra. Az endogén fejlődés a gazdasági fejlődés egy sajátos formája, amely elsődlegesen egy terület belső erőforrásaira épít. Ezek magukban foglalják a természeti erőforrásokat és nyersanyagokat, a szakképzettséget, know-how és innovációs kapacitást, a sajátos helyi termékeket (mezőgazdaság, erdészet, kézművesipar, helyi előállítás), valamint a lakófunkciót kiszolgáló gazdaság és a turizmus számára vonzó tényezőket (időjárási feltételek, természeti és kulturális örökség, vonzó táj és egyéb komfort-tényezők). Az exogén fejlődés jelen esetben kiegészíti az endogén fejlődést, mely külföldi vállalkozások befektetésein alapul (másik államból vagy régióból).

A térségi fenntarthatóság, így a helyi gazdaságfejlesztés térségi autonómiát erősítő, az információk, az energia, a pénz, a termékek és a nyersanyagok minél hosszabb térségen belüli áramoltatását szorgalmazó gondolata látszólag ellentétben van a területfejlesztés másik, sokat hangoztatott európai törekvésével, a térségek versenyképességének erősítésével. Az ellentmondás azonban csak látszólagos. A helyesen értelmezett térségi versenyképesség ugyanis azt jelenti, hogy minden térség találja meg saját, egyedi versenyképességi tényezőjét. A belső erőforrásokra építkező, (részlegesen vagy teljesen) autonóm szerveződésű helyi gazdaság ebben kulcsszerepet kaphat, a versenyképesség fontos tényezője lehet. (Czene Zs., 2010)

A fejlesztés és a fejlődés az egyes vállalkozás, családi gazdaság esetében a versenyképesség növekedését eredményezi. A versenyképesség nem csak gazdasági környezetben, de általánosan is gyakran használt fogalom. Hasonlóan a helyi gazdaságfejlesztés fogalmához, a versenyképességnek sincsen általános elfogadott definíciója. A fogalommal, annak megvalósulási szintjeivel, a nemzeti, vállalati és egyéni versenyképességgel Csath Magdolna foglalkozott átfogóan. A máig ismert legáltalánosabb meghatározás szerint (OECD, 1992) a versenyképesség egy nemzet esetén azt méri, hogy szabad kereskedelem és tisztességes verseny mellett milyen mértékben képes a világpiacon keresett termékeket és szolgáltatásokat úgy előállítani, hogy közben a lakosság életszínvonalát és életminőségét is folyamatosan javítani tudja. Lengyel (2012) általánosan fogalmaz, a versenyképességet gyűjtőfogalomként használja, amely a versengésre való hajlamot, készséget fejezi ki, a versenyben való pozíciószerezés és tartós helytállás képességét, amit elsősorban a valamilyen módon mért sikeresség és az arra való képesség mutat. A versenyképesség egyaránt jelzi a tartós gazdasági növekedésre, valamint a fenntartható fejlődésre való képességet is, ezen széles elméleti háttér miatt a versenyképesség fogalmára, értelmezésére igen sokféle felfogás alakult ki. (Csath M., 2019)

Anyag és módszer

A téma feldolgozása során hazai és nemzetközi szakirodalomra támaszkodom, kiemelten feldolgozom és bemutatom a Vajdasági gazdaságfejlesztési Program megvalósításának alapját képező Stratégiát. Az alkalmazott mutatók, ill. módszertan megkövetelik a megfelelő mennyiségű és minőségi adat gyűjtését és kezelését. Igénybe veszem az elérhető adatbázisokat, elsősorban a programot megvalósító Prosperitási Alapítvány adatait. A Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program eredményeinek, illetve a közösségre, a vajdasági magyar vállalkozókra és termelőire, azok fejlődésére, versenyképességére, a szülőföldön való boldogulásra kifejtett hatásainak vizsgálatához szükséges a program alapját képező stratégia és akcióterv megismerése.

A Vajdasági Magyar Közösségek Terület- és Gazdaságfejlesztési Stratégiája a szerbiai, a vajdasági, valamint a helyi területfejlesztési tervek irányvonalaira épül, figyelembe véve az Európai Unió, a Kárpát-medence és Délkelet-Európa idevonatkozó területi és ágazati stratégiáit is.

A vajdasági magyar közösségek célterületének egyrészt a Vajdaságon belüli magyar közösségek tömbterületét képező Észak-Bácskát és a Tisza mentét, valamint Észak- és Közép-Bánát számos szigetterületét tekintjük, másrészt ide soroltuk a szórványként szereplő nagyvárosokat (Újvidék, Zombor, Versec), valamint a kisebb magyarlakta településeket (Doroszló, Maradék, Székelykeve, Ürményháza stb.) is.

Vajdaság AT Szerbia északi tartománya, tipikusan pannon, egyben kelet-közép-európai és Duna menti régió, a Kárpát-medence és a Balkán (Délkelet-Európa) közötti kapcsolatokat fenntartó, szerteágazó gazdasági tevékenységgel bíró, multietnikus térség. A régió a VII. (Duna

menti) és az X.b jelzésű Helsinki-folyosókon keresztül kommunikál a szomszédos államokkal, Kelet-Közép- és Nyugat-Európával, illetve Délkelet-Európával és a Közel-Kelettel, újabban azonban a Kárpátmedence és a Nyugat-Balkán régiói (Románia és Horvátország) közötti kapcsolat is Vajdaságon keresztül bonyolódik le. A tartomány északon Magyarországgal határos, 174,4 km-en, keleten Romániával, 319 km-en, nyugaton Horvátországgal, 259,3 km-en, délnyugaton pedig Bosznia-Hercegovinával, 33 km-en.

Szerbiában 253 899 magyar él, ami azt jelenti, hogy a szerbiai lakosság 3,53 százaléka magyar. 13,43 százalékkal kevesebb, mint az előbbi népszámláláskor. Évente mintegy 3 ezerrel csökken a magyarok létszáma – a negatív természetes szaporulat, az elvándorlás és egyéb negatív, a kisebbségi közösséget érintő demográfiai változások következményeként –, ami térségünkben egy átlagos falu népességének felel meg. 2010-ben 2175 magyar nemzetiségű gyermek született és 4903 magyar hunyt el. A Vajdaságban született gyermekek 12 százaléka, az elhunytaknak pedig 17 százaléka magyar nemzetiségű. Ez a tendencia mutatja a népességen belüli arány erőteljes csökkenését. 2002-ben Vajdaság népességének 14,3 százaléka volt magyar nemzetiségű, 2011-re ez a százalékarány (1. táblázat) lecsökkent 13 százalékra (Nagy I., 2015).

1. táblázat: A lakosság száma és magyar közösség részaránya Vajdaságban és magyarok lakta önkormányzatokban

	A község neve	Összlakosság	A magyarok száma	A magyarok részaránya %
1.	Vajdaság	1.931.809	251.136	13,00
2.	Szabadka	141.554	50.469	35,65
3.	Magyarkanizsa	24.838	21.576	86,86
4.	Topolya	33.321	19.307	57,94
5.	Zenta	23.316	18.441	79,09
6.	Óbecse	37.351	17.309	46,34
7.	Ada	16.991	12.750	75,03
8.	Nagybecskerek	123.362	12.350	10,01
9.	Temerin	28.287	7.460	26,37
10.	Kishegyes	12.031	6.486	53,91
11.	Csóka	11.398	5.661	49,66
12.	Törökkanizsa	11.269	3.217	28,54
13.	Szenttamás	16.317	3.387	20,75
14.	Begaszentgyörgy	16.841	3.371	20,01
15.	Magyarcsernye	10.272	1.819	17,70
16.	Torontálszécsány	13.267	1.691	12,74

Forrás: Szerbia Köztársaság Statisztikai Hivatala, Népszámlálás 2011.

A stratégiát kidolgozó szakértői csoport az alábbi fejlesztési jövőképet, küldetést és stratégiai célt határozta meg:

Jövőkép: Sikeres, magabiztos, együttműködő vajdasági magyar közösség, gazdasági és politika érdekérvényesítő képességgel.

Küldetés: A vajdasági magyar közösség síkraszáll a vajdasági magyarság megmaradásáért és önmegevalósításáért a szülőföldön. A gazdasági, társadalmi, politikai, erkölcsi, tudományos felemelkedés érdekében cselekszik. Teszi ezt: szakmai és demokratikus döntéshozatalra

alapozva, fejlődésorientált, toleráns, nyitott, céltudatos és elkötelezett módon, a magyarság hagyományos értékeinek tiszteletben tartásával és az esélyegyenlőség megteremtésével.

Stratégiai cél: a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés, továbbá az ezt megalapozó vajdasági magyar közösség társadalmi összetartozásának biztosítása.

A stratégia átfogó fejlesztési irányai:

1. Társadalmi, gazdasági, környezeti fenntarthatóság
2. Partnerség
3. Esélyegyenlőség
4. Hálózatépítés

Fő stratégiai irányvonalak:

1. Magas hozzáadott értékű élelmiszer-termelés szervezése, horizontális és vertikális integrációja
2. Kedvező természeti és kultúrtörténeti alapokra épülő turizmus és a hozzá kapcsolódó gazdaság fejlesztése
3. Szakképzésen alapuló, innováció-orientált, befektetőket vonzó és vállalkozási hajlandóságot növelő intézkedések
4. A vajdasági termékek piacvesztésének megakadályozása a természeti erőforrások megőrzése közepette
5. A vajdasági magyarság elvándorlásának enyhítése a munkaerő-piaci kereslet-kínálat egyensúlyba hozásával

Magyarország Kormánya 2015. november 18-án, meghozta az 1830/2015. (XI. 21.) számú Korm. határozatot a vajdasági magyar közösségek terület- és gazdaságfejlesztési stratégiájáról, amelyben egyetért a dokumentumokban foglalt intézkedések támogatásával és forrást biztosít a megvalósításához. A Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program megvalósításával a Prosperitási Alapítványt bízta meg. A Prosperitási Alapítvány egy 9 területi irodából álló hálózatot működtet: Szabadkán, Topolyán, Zentán, Magyarkanizsán, Óbecsén, Temerinben, Nagybecskerekén, Zomborban és Pancsován. A pályázatok formai és szakmai kiértékelésben a négy szem elve valósult meg. A területi irodák munkatársai a formai ellenőrzést, a független szakmai értékelők a tartalmi értékelést végzik el. A pályázatok elbírálásához kapcsolódó döntéshozatal két lépcsőben valósul meg. A szakértők véleménye, az általuk adott pontszámok alapján, a pontszámítási rend alapján kialakult döntési listát az Alapítvány szakszolgálata készíti elő, az Igazgatóbizottság állást foglal a javaslat kapcsán, döntési javaslatát továbbítja az Irányító Testület számára végső döntéshozatalra. Az Igazgatóbizottság döntéshozatalában szavazategyenlőség esetén a Támogató képviselőjének szavazata a döntő. Az Irányító Testület munkájában a vajdasági felet az Alapítvány Igazgatóbizottságának mindenkori elnöke képviseli, a magyarországi fél részéről a Támogató Külgazdasági és Külügyminisztérium képviselője elnököl, munkájában részt vesznek a legfontosabb ágazati – szakmai minisztériumok képviselői: Pénzügyminisztérium, Agrárminisztérium, Miniszterelnökség.

Eredmények

Magyarország kormánya 2016-ban a külhoni nemzetrészek megmaradását szolgáló gazdaságfejlesztési programot indított a Kárpát-medencében. A Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program jelenleg Magyarország legnagyobb határon túli gazdaságfejlesztési programja, amely úttörő a külhoni gazdaságfejlesztési programok megvalósítása terén, mintaként szolgál a hasonló külhoni programok megvalósításához. A program helyszíni megvalósítását az erre a

célra létrehozott Prosperitati Alapítvány koordinálja, felügyeli. A vajdasági program célja olyan fejlesztések támogatása, amelyek révén minél többen megtalálhatják számításaikat a szülőföldjükön és jövőjüket a Vajdaságban tervezhetik.

A Prosperitati Alapítvány máig összesen 44 pályázati kiírást jelentetett meg 7 pályázati körben, mezőgazdaság, turizmus, falusi házvásárlás és vállalkozásfejlesztés kategóriákban. A pályázat kiírásokat három csoportra oszthatjuk a projektek összköltsége alapján:

- a. kisösszegű támogatások – a projektek összköltsége általában nem haladja meg az 50.000,00 euró dinár ellenértékét (16.735.000,00 forint a Magyar Nemzeti Bank 2019. december 2-án érvényes középárfolyama szerint), a vissza nem térítendő támogatás legmagasabb összege 2.280.000,00 – 6.840.000,00 forint között alakult, a projektek megvalósításában elvárt önrész minimális aránya 25%
- b. közepes léptékű fejlesztések - a projektek nettó összköltsége 50.000,00 – 500.000,00 euró dinár ellenértéke között alakult (16.735.000,00 – 167.350.000,00 forint a Magyar Nemzeti Bank 2019. december 2-án érvényes középárfolyama szerint), a projektek önrész (legalább 25%), hitel (legalább 40%) és vissza nem térítendő támogatása (legfeljebb 35%) felhasználásával valósultak meg, a hiteleket a Prosperitati Alapítvánnyal együttműködő szerbiai székhelyű kereskedelmi bankok biztosították
- c. nagyléptékű fejlesztések - a projektek nettó összköltsége meghaladja az 500.000,00 euró dinár ellenértékét (167.350.000,00 forint a Magyar Nemzeti Bank 2019. december 2-án érvényes középárfolyama szerint), a projektek önrész (legalább 25%), hitel (legalább 30-40% - mezőgazdaság/ipari tevékenység) és vissza nem térítendő támogatása (legfeljebb 35-45% - mezőgazdaság/ipari tevékenység) felhasználásával valósultak meg a hiteleket a Prosperitati Alapítvánnyal együttműködő szerbiai székhelyű kereskedelmi bankok biztosították

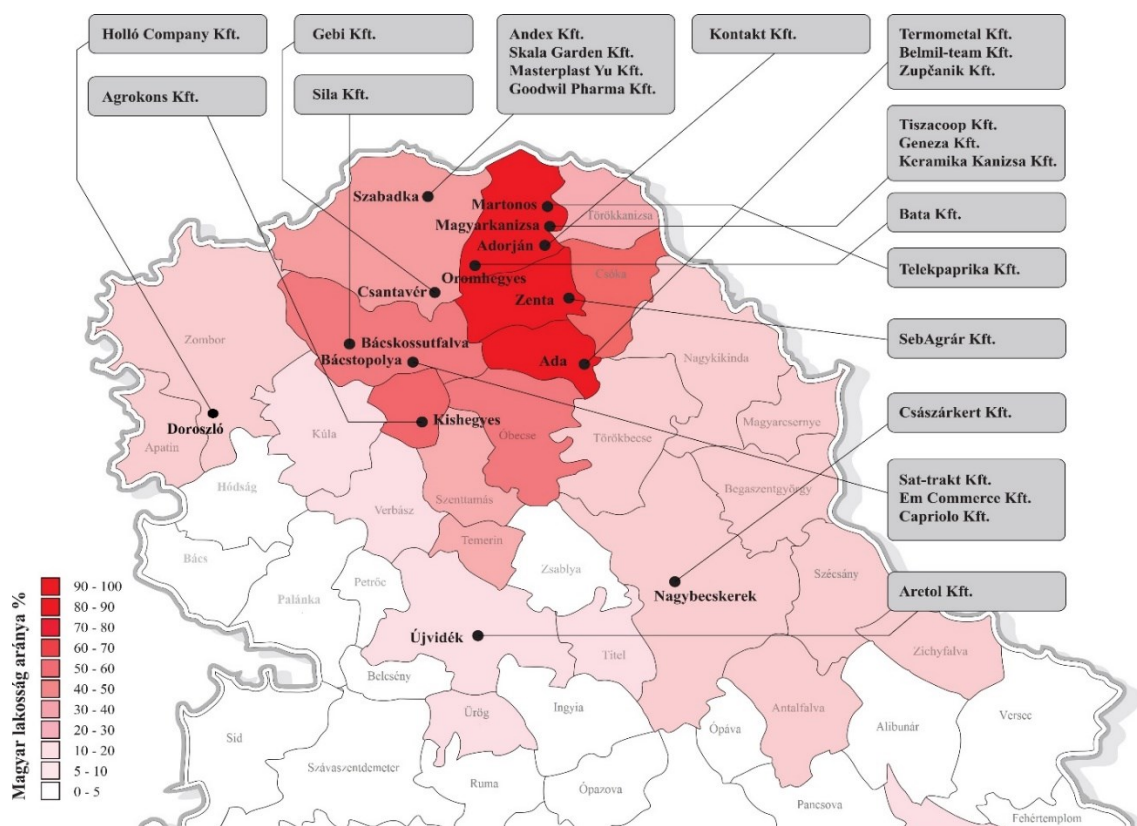
A program megvalósításának elsődleges célja az volt, hogy minél rövidebb idő alatt jusson el a támogatás minél több érintetthez, s fejtsse ki hatását. Az első fejlesztési ciklusban 2016 és 2018 között összesen 10.426 pályázat részesült 38,2 milliárd forint magyar költségvetési támogatásban, ami 75,4 milliárd forint összértékű beruházás megvalósulását eredményezte. A nagy- és közepes léptékű beruházások megvalósulásával több, mint 1.300 új munkahely jön létre, a nagyléptékű mezőgazdasági beruházásokat megvalósító pályázók pedig több, mint 4.000 mezőgazdasági termelőtől vásárolják fel terményeiket integrációs együttműködés keretében. A nagyléptékű fejlesztések felölelik a mezőgazdasági feldolgozóipar jelentős részét (gabona-, zöldség-, gyümölcs-, méz- és sertés integráció valósult meg, míg az ipari fejlesztések újabb tanúbizonyságát tették annak, hogy a vajdasági magyar vállalkozói réteg életerős és rendelkezik fejlesztési elképzelésekkel. A vajdasági magyar vállalkozói réteg sokszínűségét mutatja a 2. táblázat és azt követő 2. ábra.

2. táblázat: A nagyléptékű fejlesztéseket megvalósító vajdasági magyar vállalkozások és azok tevékenységi köre

#	Pályázó	Tevékenység
1	Agrokons kft., Kishegyes	siló alkatrész gyártása és silók kivitelezése
2	Andex kft., Szabadka	gyümölcs- és zöldség feldolgozás
3	Aretol kft., Újvidék	gyorsfagyasztott zöldségek gyártása
4	Bata kft., Magyarakanizsa	nemzetközi szállítmányozás
5	Belmil-Team kft., Ada	táska gyártás
6	Capriolo kft., Topolya	kerékpár gyártás
7	Császárkert kft., Muzslya	friss zöldség előállítása és feldolgozása

8	EM Commerce kft., Topolya	bútor gyártás
9	Gebi kft., Csantavér	takarmány gyártás
10	Geneza Termelő kft., Magyarkanizsa	bio- és fűszernövény feldolgozása
11	Goodwill Pharma kft., Szabadka	gyógyszerek és gyógyhatású készítmények, étrend kiegészítők gyártása
12	Hollo Company kft., Doroszló	sertés tenyésztés
13	Kerámika Kanizsa, Magyarkanizsa	burkolólap gyártás
14	Kontakt kft., Adorján	malomipar
15	Masterplast YU kft., Szabadka	épület anyag gyártás
16	Sat-Trakt kft., Topolya	internet- és CATV szolgáltató
17	Seb-Agrar kft., Zenta	olajrepce feldolgozása
18	Sila kft., Bácskossuthfalva	lánc és kötél gyártás
19	SkalaGarden kft., Szabadka	locsolórendszerek műanyag szerelékeinek gyártása
20	Telek Paprika kft., Martonos	leveles fűszernövények és fűszerpaprika feldolgozása
21	Termometal kft., Ada	egyedi fém alkatrészek gyártása, mezőgazdasági kapcsolható eszközök gyártása
22	Tisacoop kft., Magyarkanizsa	méz feldolgozás és csomagolás
23	Zupčanik kft., Ada	egyedi fém alkatrészek gyártása

Forrás: Prosperitati Alapítvány, 2017. (saját szerkesztés)

2. ábra: A nagyléptékű fejlesztések térbeli elhelyezkedése Vajdaságban összevetve a magyar lakosság arányával az összlakosságon belül

Forrás: Prosperitati Alapítvány, 2019. – Szerbia Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2011. (saját szerkesztés)

Az első fejlesztési ciklus sikereit látva 2019-től egy új fejlesztési ciklus indult el a Vajdaságban. A második fejlesztési ciklusban elsőként megjelent, összességében 10 pályázati kiírást tartalmazó VII. pályázati körben a középpontba a turisztikai és a munkaintenzív mezőgazdasági fejlesztések kerültek. A kiírt 10 kiírt kategóriában összesen 2.565 pályázat érkezett be. Az Irányító Testület jelen pillanatig 8 pályázati kategóriában hozott döntést, mely alapján az adott 8 kategóriában beérkezett 2.444 pályázat közül 2.165 támogatott. A nyertes projektek összköltsége 10.560.496.019,00 forint, melyből a megítélt vissza nem térítendő támogatás összege 7.529.394.211,00 forint.

3. táblázat: A Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program eredményeinek összegzése

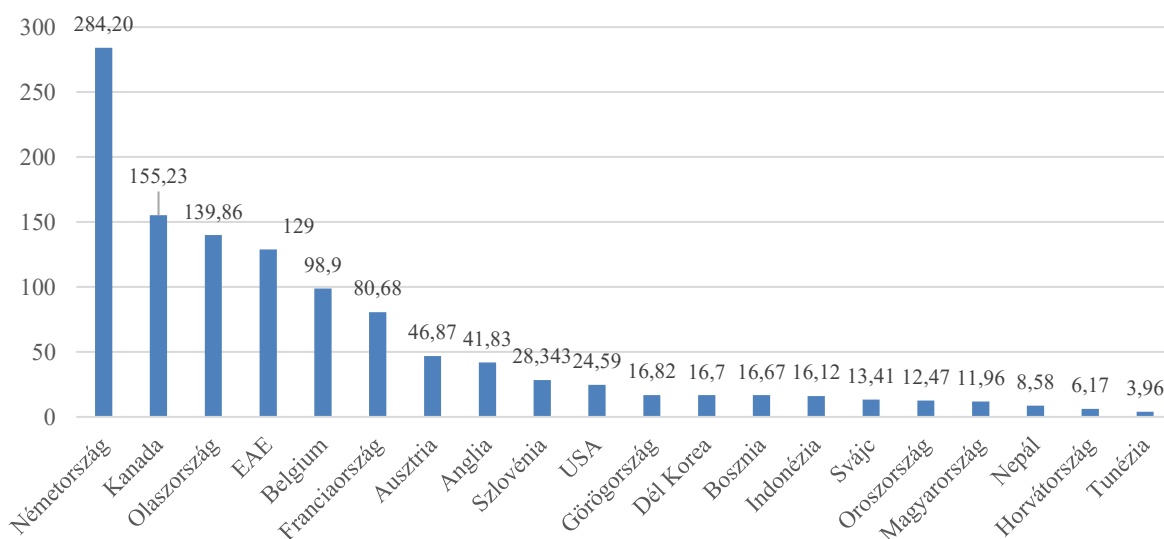
#	Pályázat típusa	Támogatott projektek száma	Megítélt támogatás (millió RSD)	A projektek összértéke (millió RSD)
1	Nagyléptékű fejlesztések	23	4.109	10.317
2	Közepes léptékű fejlesztések	166	1.579	4.533
3	Falusi ház vásárlása	848	998	1.248
4	Cégek eszközbeszerzése és szabványosítás	1.947	1.803	2.758
5	Kezdő vállalkozások támogatása	344	259,2	275
6	Turisztikai projektek	72	94,8	128
7	Kisértékű mezőgazdasági fejlesztések:			
7.1	<i>Szántóföldi és zárt rendszerű (fóliasátras) növénytermesztés</i>	385	447,9	663,5
7.2	<i>Tenyészállatok és méhek vásárlása</i>	1.021	1.228	1.741,9
7.3	<i>Jégvédelmi hálók</i>	6	3,4	4,4
7.4	<i>Mezőgazdasági gépvásárlás</i>	6.896	5.789,6	9.008,5
7.5	<i>Öntözés</i>	114	64,8	94,8
7.6	<i>Többéves ültetvények (gyümölcsösök)</i>	392	382,7	531,4
7.7	<i>Nagyobb hozzáadott értékű termékek (helyi termékek előállítás)</i>	157	134,3	186,9
8	Földvásárlás	220	182,7	629,5
	Összesen:	12.591	17,1	32,1

Forrás: Prosperitati Alapítvány, 2019. (saját szerkesztés)

Az első és második fejlesztési ciklusban eddig összesen 14.400 pályázat érkezett be, melyből 12.591 támogatott. Összegezve a kis-, közepes- és nagyértékű projektek adatait, a projektek összértéke 86,1 milliárd forint, azaz 32,1 milliárd dinár. A megítélt vissza nem térítendő támogatás értéke közel 45,9 milliárd forint, azaz megközelítőleg 17,1 milliárd dinár (3. táblázat).

A Vajdasági Fejlesztési Ügynökség adatai szerint a 2016 – 2019 időszakban (amely időszak megegyezik a Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program által lefedett időszakokkal) a régióban legtöbbet beruházó 20 ország összesen 1.152,36 millió eurót ruházott be a térségben, s ezen belül Magyarország a 17. helyet foglalja el közel 12 millió euró beruházási értékkel (3. ábra). Ugyanakkor a program eredményeképpen, a Prosperitati Alapítvány pályázatainak keresztül mintegy 258,2 millió összberuházási érték valósult meg. Ezt az adatot figyelembe véve kijelenthetjük, hogy ma Vajdaságban Magyarország az egyik legjelentősebb beruházó ország,

megelőzve olyan gazdasági potenciállal rendelkező országokat, mint Kanada, Olaszország, Egyesült Arab Emírségek, Belgium, Franciaország vagy Ausztria.

3. ábra: A direkt beruházások értékének alakulása Vajdaságban 2016-2019 időszakban
Forrás: Vojvodina Development Agency, 2019. (saját szerkesztés)

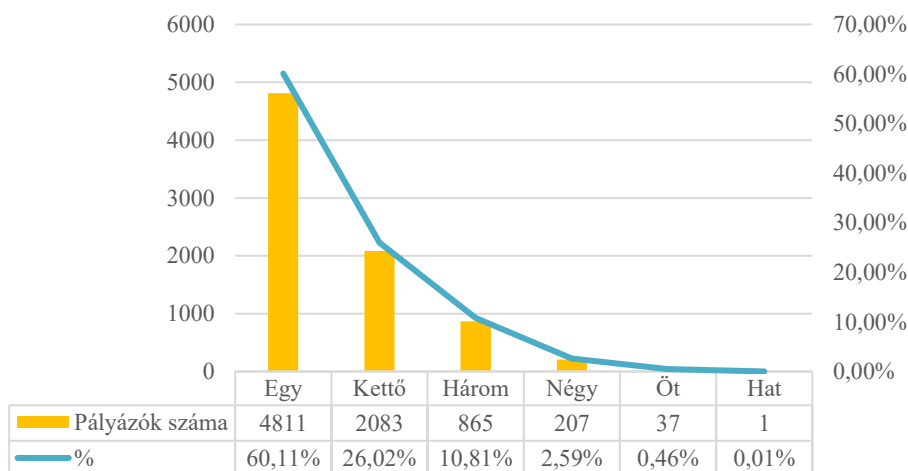
A 12.591 sikeres pályázat 8004 entitáshoz, egyedi pályázóhoz köthető, amelyek megoszlása a következő: 5.404 bejegyzett mezőgazdasági termelő, 1.736 jogi személy, valamint 864 természetes személy (4. táblázat).

4. táblázat: Az egyedi pályázók és a sikeres pályázatok számának alakulása

Sikeres pályázatok száma	Bejegyzett mezgaz. termelő	Jogi személy	Természetes személy	Összesen
1	2.792	1.160	859	4.811
2	1.659	419	5	2.083
3	739	126	0	865
4	180	27	0	207
5	33	4	0	37
6	1	0	0	1
Összesen:	5.404	1.736	864	8.004

Forrás: Prosperitati Alapítvány, 2019. (saját szerkesztés)

Települési megoszlás a nyertes pályázatok vonatkozásában: a programban résztvevő pályázók 175 településről nyertek támogatást, ami a 45 vajdasági önkormányzattól 39-et fed le, így elmondható, hogy Vajdaság minden magyarok lakta részén történt fejlesztés. Ugyanakkor nem állíthatjuk, hogy a támogatás koncentrálna. A támogatott pályázatok számának alakulása az egyedi pályázók számához viszonyítva (4. ábra): 4811 pályázó egyszer (60%), 2.083 pályázó kétszer (26%), 865 pályázó háromszor (11%), 207 pályázó négyszer (2,59%), 37 pályázó ötször (0,4%), valamint 1 pályázó hat alkalommal (0,01%) adott be sikeres pályázatot (4. ábra). Megállapíthatjuk, hogy nem csak területi értelemben oszlott el egyenletes a támogatás Vajdaságban, de nagy számú egyedi pályázóhoz jutott el, hiszen az egy nyertes pályázattal rendelkező pályázók száma a legmagasabb az egyedi pályázók körében.

4. ábra: Az egyedi pályázók és sikeres pályázatok számának alakulása

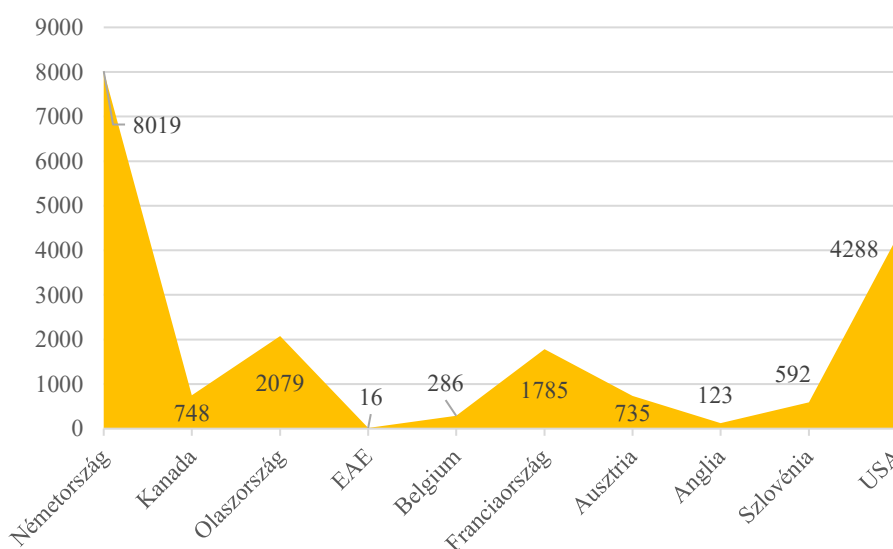
Forrás: Prosperitati Alapítvány, 2019. (saját szerkesztés)

5. táblázat: Foglalkoztatottak száma a pályázók besorolása szerint

Pályázó besorolása	Pályázók száma	Foglalkoztatottak száma
mikrovállalkozás	1.490	4.683
kisvállalkozás	227	4.948
középvállalkozás	17	2.271
nagy vállalkozás	2	692
mezőgazdasági termelő	5.404	5.404
Összesen:	7.140	17998

Forrás: Prosperitati Alapítvány, 2019. (saját szerkesztés)

Összehasonlításképpen a Vajdaságba beruházó tíz legjelentősebb ország vállalkozásai összesen 18.671 foglalkoztatottat alkalmaznak (5. ábra).

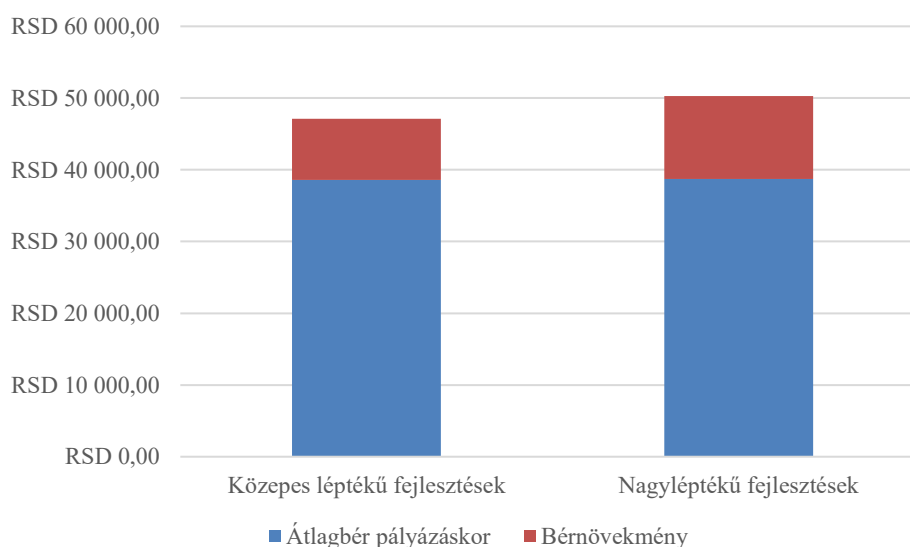

5. ábra: A Vajdaságba beruházó tíz legjelentősebb ország vállalkozásai foglalkoztatottak száma

Forrás: Vojvodina Development Agency, 2019. (saját szerkesztés)

A Prosperitati Alapítvány időközi ellenőrzés formájában 2019. novemberében a szerződésben vállalt határidő lejárta előtt vizsgálta a foglalkoztatásra és a bérszínvonalra gyakorolt hatást a közepes- és nagyléptékű pályázatok esetén (6. ábra). Azon pályázók, amelyek sikeres valósították meg a közepes léptékű fejlesztéseiket, lehívták a vissza nem térítendő támogatás összegét (összesen 156 pályázó a 166 jóváhagyott pályázatból), támogatási szerződésben vállalták, hogy 550 új munkahelyet nyitnak meg. Ezen cégek pályázáskor összesen 1.581 személyt foglalkoztattak meghatározatlan idejű munkaviszonyban, ami a szerződéskötés idejére 1.653-ra nőtt. Jelenleg összesen 1.936 munkavállalót foglalkoztatnak, ami az év végéig 2.059-re nő, amikor lejár a vállalt kötelezettség teljesítésének határideje. Az átlagfizetések is növekedtek ezeknél a cégeknél, hiszen pályázáskor átlagosan 38.612,00 dinár volt az átlagfizetés, ami mára 8.583,00 dinárral nőtt, azaz jelenleg 47.195,00 dinárt tesz ki.

A nagyléptékű beruházások megvalósítása kapcsán a 23 sikeres pályázó szerződésben vállalta összesen 720 új munkahely megnyitását a 2019. év végéig, valamint, hogy közel 4.000 mezőgazdasági termelőtől vásárolják fel terményeiket integrációs együttműködés keretében. A 23 pályázónak a pályázáskor összesen 2071 foglalkoztatottja volt meghatározatlan idejű munkaviszonyban, szerződéskötéskor 2.153, az év végéig pedig az a szám a szerződésben vállalt új munkahelyek megnyitásával 2.791 kell, hogy legyen. Ezt a számot a pályázók már elérték, sőt, jelen pillanatban összességében 2.858 foglalkoztatottjuk van. Ez azt jelenti, hogy átlagosan 3 fővel többet alkalmaztak, mint amennyit a szerződés szerint vállaltak. A nagyléptékű fejlesztéseknek köszönhetően az adott cégekben nőtt az átlagfizetés 11.560,00 dinárral, ami jelenleg átlagosan 50.285,00 dináros átlagfizetést jelent a korábbi 38.725,00 dinár helyett.

6. ábra: A bérszínvonal alakulása a közepes- és nagyléptékű fejlesztéseknél

Forrás: Prosperitati Alapítvány, 2019. (saját szerkesztés)

Következtetések

A Vajdasági Gazdaságfejlesztési Program jelenleg Magyarország legnagyobb határon túli gazdaságfejlesztési programja, amely úttörő a külföldi gazdaságfejlesztési programok megvalósítása terén, mintaként szolgál a hasonló külföldi programok megvalósításához. A vajdasági program kezdeti sikerei után további határon túli régióban indult el gazdaságfejlesztési program, felhasználva a vajdasági minta tapasztalatait. Első sorban Kárpátalján, majd ezt követően Felvidéken, Erdélyben, Muravidéken és Drávaszögben.

Kijelenthetjük, hogy a gazdaságfejlesztés mára a szülőföldön való boldogulást segítő nemzetpolitikai eszközzé vált.

Összegezve a kis-, közepes- és nagyértékű projektek számadatait, a projektek összértéke 86,1 milliárd forint, azaz 32,1 milliárd dinár. A megítélt vissza nem térítendő támogatás értéke közel 45,9 milliárd forint, azaz megközelítőleg 17,1 milliárd dinár. A megvalósított közel 300 millió eurós beruházási értékkel Magyarország az egyik legjelentősebb beruházóvá lépett elő Vajdaságban. A nyertes pályázatok elősegítik Vajdaság régiós szerepvállalásának erősödését, és egész Szerbia gazdaságának fejlődését. Figyelembe véve a támogatás területi eloszlását és a sikeres pályázatok számát pályázónként, megállapíthatjuk, hogy nem csak területi értelemben oszlott el egyenletes a támogatás Vajdaságban, de nagy számú egyedi pályázóhoz jutott el, hiszen az egy nyertes pályázattal rendelkező pályázók száma a legmagasabb az egyedi pályázók körében. A programban résztvevő vállalkozások jelentős számú munkahelyet tudtak megőrizni és újakat nyitottak a fejlesztések megvalósulásával, ugyanakkor a közepes- és nagyléptékű fejlesztéseket megvalósító dolgozók bérszínvonalára is pozitív hatást gyakorolt a program megvalósítása. A vizsgált fejlesztési időszak tapasztalata azt mutatja, hogy a nyertes pályázatok elősegítik Vajdaság régiós szerepvállalásának erősödését, és egész Szerbia gazdaságának fejlődését.

Irodalomjegyzék

1. Buday-Sántha A. (2001): Agrárpolitika — Vidékpolitika. A magyar agrárgazdaság és az Európai Unió, Dialóg Campus Kiadó, Budapest—Pécs.
2. Csath M. (szerk.) (2019): A versenyképesség-mérés változásai és új irányai, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12768/web_PDF_Versenykepesség_meres.pdf?sequence=1
3. Czene Zs. (szerk.) (2010): Helyi gazdaságfejlesztés - Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, In: Területfejlesztési füzetek, VATI, Budapest, ISBN: 978-963-7380-21-1, <http://www.terport.hu/teruletfejlesztes/utmutatok-kezikonyvek/teruletfejlesztesi-fuzetek-2-szam-helyi-gazdasagfejlesztes-h>
4. Enyedi Gy. (szerk.) (2000): Magyarország településkörnyezete, MTA, Budapest, ISBN: 963-508-166-9
5. Faragó L. (1994): Adalékok a területfejlesztéssel kapcsolatos fogalmak vitájához, In: Tér és Társadalom, 3-4, p. 23-38.
6. Faragó L. (2001): A területfejlesztéssel és területi tervezéssel kapcsolatos uniós fogalmak tartalma és használata. — Falu, Város, Régió, 3, p. 3-5., <https://docplayer.hu/2072154-A-teruletfejlesztessel-es-teruleti-tervezessel-kapcsolatos-unios-fogalmak-tartalma-es-hasznalata.html>
7. Farkas P. (2006): Egymásba Kapaszkodva. Település- és közösségfejlesztés a globalizáció korában, L'Harmattan Kiadó, Budapest.
8. Fekete Éva, G. (2001): Együtt – de hogyan? Innovációk a kistérségi fejlesztésben, In: Tér és társadalom. – 15, p. 39-53.
9. Kulcsár L. (1998): Vidékfejlesztés és vidékpolitika Magyarországon, A Falu. 4.
10. Lengyel I. (2010): Regionális gazdaságfejlesztés, Budapest, Akadémiai Kiadó Zrt., ISBN: 9789630588379
11. Lengyel I. (2012): Regionális növekedés, fejlődés, területi tőke és versenyképesség. In: Bajmóczy Z., Lengyel I., Málóvics Gy (szerk): Regionális innovációs képességek, versenyképesség és fenntarthatóság. JATEPress, Szeged (151-174)
12. Mezei C. (2006): A helyi gazdaságfejlesztés fogalmi meghatározása, In: Tér és Társadalom, 20. évf. 2006/4. 85-96. p.

13. Nagy I. (szerk.) (2015): A Vajdasági Magyar Közösségek Terület- és Gazdaságfejlesztési Stratégiája, VMSZ, Szabadka, https://www.prosperitati.rs/sites/default/files/dokumentumok/vmsz_gazdasegfejlesztesi_strategia_1.pdf
14. Nagy I. (szerk.) (2015): A Vajdasági Magyar Közösségek Terület- és Gazdaságfejlesztési Stratégiájának Akcióterve, VMSZ, Szabadka, https://www.prosperitati.rs/sites/default/files/dokumentumok/vmsz_gazdasegfejlesztesi_akcioterv.pdf
15. OECD (1992): *Technology and Economy: The Key Relationships*. Paris OECD
16. Puljiz, J. (2004) *Economic Development. — How to Improve Development on Local Level? Handbook with Best Practice Examples from South-East Europe*, Friedrich Ebert Stiftung, Zagreb. p. 9-24.